

NME OVERBETUWE JAARVERSLAG 2012

*Investeren in natuur- en milieueducatie voor het basisonderwijs:
“van witte vlek naar groene plek”*

Dit rapport is eigendom van Stichting NME Overbetuwe. Niets uit deze uitgave mag op welke wijze dan ook worden gebruikt zonder voorafgaande toestemming van NME Overbetuwe.

Contactpersoon: G. Gerritsen, secretaris Email: nmeoverbetuwe@gmail.com
Verdere informatie op: www.nmeoverbetuwe.nl

Overbetuwe, mei 2013

INHOUD

Samenvatting	3
Voorwoord	4
1. Inleiding	5
2. Ontwikkeling van de organisatie in 2012	6
2.1 Het team van NME Overbetuwe	6
2.2 Huisvesting en faciliteiten	7
2.3 Communicatie	7
2.4 Samenwerkingspartners	9
2.5 Financiën	9
3. De scholen centraal	10
3.1 Het contact met de scholen	10
3.2 Bereik	11
3.3 Resultaten scholenevaluatie	14
4. Productontwikkeling	15
4.1 Kwaliteitsbeleid	15
4.2 Thematische prioritering	15
4.3 Plan van aanpak externe aanbieders	16
5. Conclusies	19
6. Plan van aanpak 2013	20
6.1 Verder versterken van de organisatie, verlengde opstart	20
6.2 Naar nog meer NME op school	20
6.3 Uitbreiden uitleenfaciliteiten	20
6.4 Thema's centraal	20
BIJLAGE I. Kader: NME met een maatschappelijk functie	21
a. Ecologische basisvorming	21
b. NME als gemeentelijk beleidsinstrument	21
c. Vijf landelijke thema's	21
d. Maatschappelijke ontwikkeling op het gebied van duurzaamheid en NME	21
BIJLAGE II. Beleid NME Overbetuwe	23
a. Visie	23
b. Rol en taakopvatting	23
c. Doelstelling	23
d. Strategie	24
BIJLAGE III. Gegevens Stichting NME Overbetuwe in 2012	25
BIJLAGE IV. Lijst scholen	26

SAMENVATTING

Tot en met 2010 kende de gemeente Overbetuwe geen Natuur- en Milieu Educatie (NME) organisatie die structureel NME aanbod verzorgde. Slechts 5 van de 22 scholen maakten incidenteel gebruik van de NME faciliteit in Renkum.

Sinds 2011 is NME Overbetuwe de makelaar voor NME in de gemeente Overbetuwe met een groeiende afname van NME activiteiten onder de basisscholen in Overbetuwe. In 2012 heeft NME Overbetuwe het aanbod uitgebreid met verschillende voorjaarsexcursies vanuit 't Pakhuis en Boerderij Lingezen en daarnaast een aantal boerenbedrijven bereid gevonden klassen op hun bedrijf te ontvangen. In 2012 heeft NME Overbetuwe de afname van haar producten zien verdubbelen. Op één na bestelden in 2012 alle scholen NME producten. Dat wil uiteraard niet zeggen dat ook alle leerkrachten al gebruik maken van NME. Ruim de helft van de scholen heeft in 2012 hun eerste producten afgenomen. Scholen hebben enkele jaren nodig om NME een vaste plek te geven in het curriculum. NME Overbetuwe heeft zich op grond van de huidige ervaringen ten doel gesteld in 2017 een bereik van 80% van de leerlingen te realiseren. In 2012 is de eerste flinke stap gezet en kunnen wij stellen dat wij een relatie hebben opgebouwd met alle scholen en dat NME bij de scholen meer op de kaart komt. Met een doorkijkje naar 2013 zien wij de stijgende lijn zich voortzetten. Het is van groot belang dat deze lijn ondersteund wordt met een meerjarig helder beeld van de beschikbare financiële middelen.

Bij de ontwikkeling van NME activiteiten hanteert NME Overbetuwe kwaliteitsrichtlijnen en sluit zij aan bij de NME leerlijn. Inhoudelijk sluit NME Overbetuwe met haar aanbod en projecten ook aan bij de gemeentelijke beleidsthema's en actualiteiten.

VOORWOORD

Voor u ligt het inhoudelijk jaarverslag van de Stichting NME Overbetuwe. Een jonge stichting die sinds 2011 het voortouw neemt om natuur- en milieu educatie voor alle scholen in de Gemeente Overbetuwe te ondersteunen en bij te dragen aan de ontwikkeling van kennis en beleving van de natuur om ons heen. Zo'n kleine 5000 kinderen komen zo in aanraking met de natuur van onze Gemeente Overbetuwe. Zij leren er over, beleven er plezier aan en ontdekken zo ook dat we met elkaar zuinig op die natuur moeten zijn. En dat zorgen voor onze omgeving doen we zelf! Leren zien, inzien en ontzien worden daarmee aan elkaar verbonden.

Stichting NME Overbetuwe is een vrijwilligersorganisatie. Met enthousiaste en kundige vrijwilligers bouwen wij, binnen de mogelijkheden die er zijn, aan onze jonge organisatie. Met een stijgende lijn in de resultaten van NME Overbetuwe sluiten wij het jaar 2012 af. We zien echter dat we nog een aantal jaren van opbouw voor de boeg hebben. De deskundige inbreng van Reina Kuiper, als projectleider/educatief medewerker (gedetacheerd door SME Advies) was dit jaar voor ons onontbeerlijk.

Dit jaar kiezen we voor een vrij uitgebreide beschrijving van onze werkzaamheden. Zo kunnen scholen en de Gemeente Overbetuwe onze groei meebeleven.

Voor de continuering van de werkzaamheden van onze vrijwilligersorganisatie wordt het van belang om de randvoorwaarden voor de Stichting zeker te stellen. De vrijwilligers kunnen dan doen, waarvoor ze betrokken willen zijn bij NME Overbetuwe: kinderen inspireren om natuur te ontdekken, van natuur te houden en er voor te willen zorgen.

Veel leesplezier,

Namens bestuur en werkgroep van NME Overbetuwe,

Anneke Manche,
Voorzitter

1. INLEIDING

Tot en met 2010 kende de gemeente Overbetuwe geen NME organisatie die structureel NME aanbod verzorgde voor de basisscholen en konden de basisscholen NME aanbod afnemen bij naburige NME centra en de kosten hiervan voor 75% declareren bij de gemeente. Een regeling waar door slechts 5 van de 22 scholen incidenteel gebruik van werd gemaakt.

De gemeente heeft in 2010 het initiatief genomen om te zorgen voor een betere NME voorziening in de gemeente. Zie beleidsnota NME Overbetuwe, investeren in Natuur en Milieueducatie, van witte vlek naar groene plek' (mei 2011) en 'NME Centrum Overbetuwe, van witte vlek naar groene plek' (oktober 2010). Op basis hiervan hebben de twee organisaties Stichting Boerderij Lingezen te Elst en Stichting CNME 't Pakhuis te Hemmen met subsidie van de gemeente Overbetuwe en de Provincie Gelderland de stichting NME Overbetuwe opgericht met als doel het organiseren van NME in de gemeente. NME Overbetuwe is sindsdien de makelaar voor NME met een groeiende afname van NME activiteiten onder de basisscholen in Overbetuwe. Voor het maatschappelijke kader waarbinnen NME Overbetuwe haar taken uitvoert verwijzen wij naar bijlage 1 van dit jaarverslag. In bijlage 2 leest u het beleid en de doelstellingen van de stichting die daarop zijn afgestemd.

Dit inhoudelijk jaarverslag spitst zich toe op de vorderingen die gemaakt zijn sinds de oprichting van NME Overbetuwe en specifiek de resultaten die geboekt zijn in 2012.

De financiële verantwoording wordt separaat aan de Gemeente Overbetuwe aangeleverd.

2. ONTWIKKELING VAN DE ORGANISATIE IN 2012

NME Overbetuwe voert haar werkzaamheden uit dankzij de inzet van een grote groep vrijwilligers uit de gemeente die zich inzetten voor het organiseren van NME en het verzorgen van excursies en NME activiteiten voor het onderwijs. Daarnaast beschikt NME Overbetuwe sinds maart 2012 over een parttime vaste kracht.

2.1 Het team van NME Overbetuwe

2.1.1 Vaste kracht

NME Overbetuwe maakt sinds maart 2012 gebruik van een vaste kracht die op detacheringsbasis circa een dag in de week de werkzaamheden van de organisatie ondersteunt en zorg draagt voor de opbouw van de organisatie, de professionalisering en de communicatie richting de scholen.

2.1.2 Vrijwilligers

In 2012 is NME Overbetuwe (werkgroep en bestuur samen) gegroeid van 10 naar 13 vrijwilligers. De betrokken vrijwilligers vervullen functies in de werkgroep en het bestuur en zijn daarin verantwoordelijk voor een aantal taken binnen de organisatie. De vrijwilligers onderhouden het contact met de scholen en begeleiden scholen inhoudelijk op het gebied van NME. De Stichting is de vrijwilligers uitermate erkentelijk voor haar inzet voor de opbouw van NME Overbetuwe en voor het enthousiasme waarmee kinderen en scholen in contact gebracht worden met de natuur en het milieu. Hiervoor worden vele vrijwilligersuren ingezet. Een opbouwfase vraagt hierbij nog specifieke inzet. De Stichting is zich er van bewust dat dit geen vanzelfsprekende zaak is. Met goede randvoorwaarden en voldoende ondersteuning moet de Stichting haar vrijwilligers binden en blijven boeien.

Training en ontwikkeling

De vrijwilligers uit de werkgroep hebben in 2012 een training gevolgd bij het MEC Nijmegen waarin veel aspecten aan bod zijn gekomen die relevant zijn voor het runnen van een NME centrum, zoals het werken met leerlijnen, kwaliteitscriteria, het gebruiken van het bestelsysteem en communicatie met de scholen.

Ook alle gidsen van't Pakhuis en Boerderij Lingezegen zijn in de gelegenheid gesteld om kosteloos deel te nemen aan een vogelcursus.

Voor bestuur en werkgroep is in oktober een inspiratie dag georganiseerd met als doel om op basis van goede voorbeelden vanuit andere NME centra met een frisse blik naar ontwikkelingskansen van de eigen organisatie te kijken. Bestuur en werkgroep zijn op bezoek geweest bij twee andere NME centra.

Vrijwilligersbeleid

Het afgelopen jaar is gewerkt aan een vrijwilligersbeleid en is een voorstel uitgewerkt voor een vrijwilligerscontract dat in 2013 zal worden ingevoerd.

2.2 Huisvesting en faciliteiten

2.2.1 Huisvesting

NME Overbetuwe heeft geen eigen centrum. NME Overbetuwe maakt gebruik van de educatieve mogelijkheden en opslag-, vergader- en ontmoetingsfaciliteiten van Stichting Boerderij Lingezen en Stichting 't Pakhuis. Boerderij Lingezen maakt in afwachting van een eigen locatie tijdelijk gebruik van een klaslokaal van de basisschool Stap voor Stap.

2.2.2 Lesproducten

NME Overbetuwe werkt sinds 2011 nauw samen met NME Betuwe in het onderhouden en verhuren van leskisten. Leskisten bevatten thematisch materiaal en lessuggesties voor leerkrachten. NME Overbetuwe is de afgelopen jaren bewust terughoudend geweest in het aanschaffen van eigen leskisten omdat eerst een goed inzicht nodig is in de lacunes in het huidige aanbod en de aanschaf zal worden afgestemd op het kwaliteitsbeleid van de Gelderse NME centra.

2.2.3 Lingemobiel

Op de Dag van het Park is in Elst, tijdens de opening van het Cool Nature terrein, de Lingemobiel gepresenteerd. Het rijdende klaslokaal van Stichting Boerderij Lingezen zal ook geregeld gebruikt gaan worden door NME Overbetuwe.

De Lingemobiel is een opmerkelijk voertuig dat zal worden gebruikt voor natuur- en milieu-educatie op locatie. In het voertuig kunnen exposities worden ingericht en presentaties gegeven.

2.3 Communicatie

Communicatie is voor NME Overbetuwe een belangrijk instrument om zichtbaar te zijn binnen de gemeente, zowel naar de scholen als naar andere maatschappelijke partijen en potentiële aanbieders van NME.

2.3.1 Logo en huisstijl

In 2011 en 2012 heeft NME Overbetuwe haar eigen logo en huisstijl geïntroduceerd. Met dank aan ontwerpster en vormgeefster Katinka Schuit.

Wat kunt u er in herkennen?

De groene long, tussen twee steden Arnhem en Nijmegen.
Een oase, rust uitstralend.

De vorm van een blad, duidend op de natuur.
Vanuit twee punten overlopend, 't Pakhuis en Boerderij Lingezege.
Een goed georganiseerd netwerk als fundament om te leren, te ervaren.
Voor en met onze jeugd als bewakers van een "groene" toekomst.

Een boek, met het educatieve karakter, maar wel natuurgericht.
Dit boek tegelijkertijd als vogel, vrij.
Het boek dat levend wordt in de natuur, er op uit!

2.3.2 Website

In 2012 heeft NME Overbetuwe een eigen website ontwikkeld (www.nmeoverbetuwe.nl) zodat alle scholen nu op een herkenbare plek terecht kunnen voor een actueel overzicht van het NME aanbod en het bestelsysteem. Scholen vinden op de website een wisselend thematisch aanbod aan seizoensgebonden buitenactiviteiten en excursies, projecten, materiaalzendingen en gastlessen. De NME contactpersonen bij de scholen bezoeken de website regelmatig en beoordelen de website goed. Zij zijn tevreden over de informatie die er te vinden is.

2.3.3 Nieuwsbrief en informatiefolder

Naast de website brengt NME Overbetuwe sinds juni 2012 een nieuwsbrief uit die digitaal kan worden gedownload op de website en in papieren vorm wordt verspreid op de scholen. De nieuwsbrief verschijnt twee maal per jaar in het voorjaar (februari) en direct na de zomervakantie en bevat actuele informatie ten aanzien van nieuw aanbod, projecten en de bestelling van materiaalzendingen en geeft

daarnaast een beeld van NME ervaringen van het afgelopen seizoen.

Naast de nieuwsbrief is in 2012 ook een informatie folder over de Stichting NME Overbetuwe gemaakt. De NME contactpersonen bij de scholen zijn blij met de nieuwsbrief, deze wordt op de scholen verspreid onder alle leerkrachten.

2.4 Samenwerkingspartners

Als NME makelaar is NME Overbetuwe direct afhankelijk van samenwerkingspartners in de regio. Zo onderhoudt NME Overbetuwe samenwerking met NME Betuwe, Staatsbosbeheer, Stichting Overbetuwe Groen Natuurlijk, Waterschap Rivierenland, Stichting Lingewaard Natuurlijk en de gemeente Overbetuwe. In 2012 heeft NME Overbetuwe nieuwe en hernieuwde contacten aangeknoopt met een aantal agrarische bedrijven uit de gemeente, de kinderboerderij van Landgoed Overbetuwe en is de samenwerking gezocht met Vitens voor excursies in het waterwingebied Fikkersdries.

2.5 Financiën

Via NME Overbetuwe kunnen scholen NME inkopen en daarbij gebruik maken van een korting van 75% gefinancierd met subsidiegeld van de gemeente.

De gemeente en de provincie hebben de afgelopen twee jaar de opstart en exploitatie van de organisatie gefinancierd. Deze financiering blijkt alleen toereikend te zijn voor een basis faciliteit op het gebied van ecologische basisvorming. Om als organisatie een bredere maatschappelijke rol te vervullen en ook bij te dragen aan actueel beleid, zullen aanvullende projectgelden moeten worden geworven. Tevens is het voor de Stichting van belang te kunnen rekenen op een vaste stroom van financiële middelen om haar verplichtingen als vrijwilligersorganisatie te kunnen aangaan. Daarvoor is een meerjarenbeleid van de Gemeente Overbetuwe een belangrijke voorwaarde.

3. DE SCHOLEN CENTRAAL

3.1 Het contact met de scholen

NME is gemeentelijk beleid, maar dit betekent nog niet dat scholen verplicht zijn om aandacht te besteden aan NME. Het onderwijs in Nederland is vrij en scholen hebben zelf de keuze hoe ze omgaan met de door de SLO vastgestelde kerndoelen.

Echter, als we wachten op de vraag vanuit het onderwijs zal die in veel gevallen uitblijven omdat het onderwijs maar al te vaak wordt beheerst door de waan van de dag, de eisen van de inspectie en de citotoetsen. Dit betekent echter niet dat er geen ruimte is voor NME binnen het onderwijs. De vraag moet zagezegd aangewakkerd worden. Wij zien het als de taak van NME Overbetuwe om die vraag te stimuleren en scholen bekend te maken met de voordelen van NME.

Wij zijn in 2012 als volgt te werk gegaan:

3.1.1 Relatie opbouwen

In het voorjaar van 2012 heeft NME Overbetuwe in het directiebestuur een presentatie verzorgd over wat NME te bieden heeft voor de scholen. De contactambtenaar van de gemeente is daarbij aanwezig geweest. De directeuren ondersteunen het belang van NME en stimuleren in veel gevallen de inbedding ervan in het curriculum.

Vervolgens heeft NME Overbetuwe met alle basisscholen in Overbetuwe twee tot vier officiële contactmomenten gehad om een relatie op te bouwen met de scholen. Daarnaast heeft nog veel telefonisch en informeel contact plaatsgevonden. Deze contacten verlopen uitstekend. Op iedere school is in samenspraak een NME coördinator aangewezen waarmee NME Overbetuwe contact onderhoudt. Deze NME coördinator informeert alle collega's over het aanbod en helpt hen waar nodig bij het inpassen van NME in het curriculum. Op de meeste scholen heeft NME Overbetuwe een presentatie verzorgd in de teamvergadering (waarvan enkele reeds in 2011 plaatsvonden) waarbij de leerkrachten uitleg hebben gekregen over het aanbod van NME Overbetuwe en het online bestelsysteem.

In oktober 2012 is een eerste bijeenkomst belegd voor NME coördinatoren, waar 11 van de 22 scholen waren vertegenwoordigd. Tijdens die bijeenkomst heeft NME Overbetuwe de NME coördinatoren om feedback gevraagd op de huidige manier van werken en wensen geïnventariseerd voor toekomstige ontwikkelingen. Zo zijn een vijftal thema's voorgelegd met de vraag deze te prioriteren en aan te geven welke andere specifieke thema's belangrijk zijn voor de scholen. Daarbij is de scholen een voorstel gedaan om meer te gaan werken volgens arrangementen waarbij een excursie niet meer een losstaande activiteit is maar altijd wordt begeleid door een voorbereidende les op school en een afsluiting. De aanwezige NME coördinatoren reageerden erg positief en hebben ons goede suggesties aan de hand gedaan.

3.1.2 Laagdrempelig kennis laten maken met NME

Het contact met de NME coördinatoren is over het algemeen uitstekend en de leerkrachten die NME activiteiten afnemen zijn over het algemeen positief, maar daarmee bereiken wij nog niet alle leerkrachten. Om alle leerkrachten op een laagdrempelige manier in contact te brengen met NME

heeft NME Overbetuwe in 2012 voor alle scholen een kosteloze materiaalzending naar keuze verzorgd. Scholen konden kiezen uit onderzoeksmaterialen voor droge of natte situaties, vlinderkasten of moestuinbakken. De reacties op dit aanbod waren zeer positief en de scholen verwachten deze materialen breed te kunnen inzetten door de hele school.

Truus Bolt van De Meeuwenberg uit Driel over het Materialenpakket voor Wateronderzoek:
'Groep 4 en 5 is ermee naar de sloot gewandeld. [...]De spullen bleken een groot succes te zijn, handige hulpmiddelen zaten in de kist. Ze hebben van alles ontdekt en zijn er erg druk mee bezig geweest. Er waren zelfs meerdere moeders langs gekomen. Ze vonden het zo leuk. Eén had zelfs iets lekkers meegenomen. Het was die middag stralend weer, dus kwamen ze enthousiast terug. Ik weet zeker dat deze succeservaring leidt tot vaker inzet van de leskist. Alles is weer netjes schoongemaakt en opgeborgen.'

3.1.3 Goede structurele informatiestroom

Naast het bouwen van een goede relatie en het laagdrempelig kennis laten maken met NME is ook een goede informatiestroom van belang zodat leerkrachten geïnformeerd blijven en steeds weet hebben van nieuwe producten of projecten.

De website van NME Overbetuwe, de nieuwsbrief en ook de catalogus voorzien in deze informatiebehoefte. Scholen beoordelen de website als informatief en duidelijk en vinden de nieuwsbrief handig voor het opdoen van ideeën. Een aantal docenten is bereid om ook zelf vaker ervaringen te delen via de nieuwsbrief.

3.1.4 Advies en begeleiding bij het inbedden van NME in het curriculum

Voor veel scholen is het niet vanzelfsprekend om NME activiteiten, vooral de activiteiten buiten de school, in te passen in het curriculum. De vrijwilligers van NME Overbetuwe begeleiden de leerkrachten bij hun zoektocht naar passende NME activiteiten. NME Overbetuwe gaat op de meeste vragen van de scholen in en zoekt oplossingen op maat zoals het dupliceren van een leskist of het zoeken van passend aanbod, ook als dat niet direct in het eigen bestand zit. Door deze service komen scholen vaker terug met vragen en binden wij onze klanten.

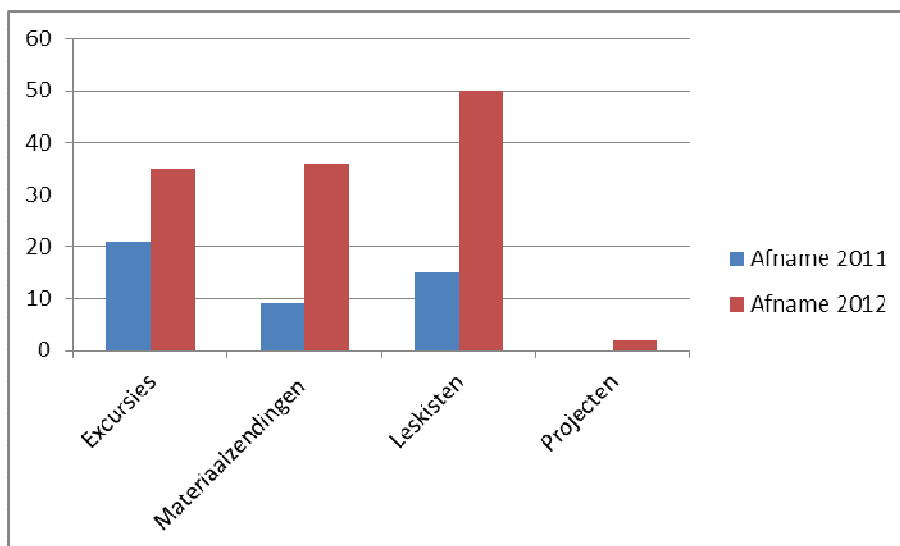
Inge Clappers van De Zonnepoort over de persoonlijke begeleiding door NME Overbetuwe:
'De begeleiding is zeer goed, geduldig, kundig, betrokken, enthousiast en vriendelijk'

3.2 Bereik

3.2.1 Ontwikkeling afnamecijfers sinds 2011

Het doel van NME Overbetuwe is om in 2017 80% van alle basisschoolleerlingen in Overbetuwe te bereiken. De stijgende lijn in afnamecijfers (zie tabel 1 en grafiek 1) laat zien dat wij op de goede weg zijn. In grafiek 1 zien we hoe de afname van de NME producten zich de afgelopen twee jaar heeft ontwikkeld. Hoewel veel scholen nog niet volop afnemen is er wel sprake van bijna een verdrievoudiging van de afname in 2012.

In deze cijfers zijn alleen de NME activiteiten meegenomen die door NME Overbetuwe zijn bemiddeld. Activiteiten die de scholen zelf ontplooiën of via andere wegen inkopen zijn in dit overzicht niet meegenomen.

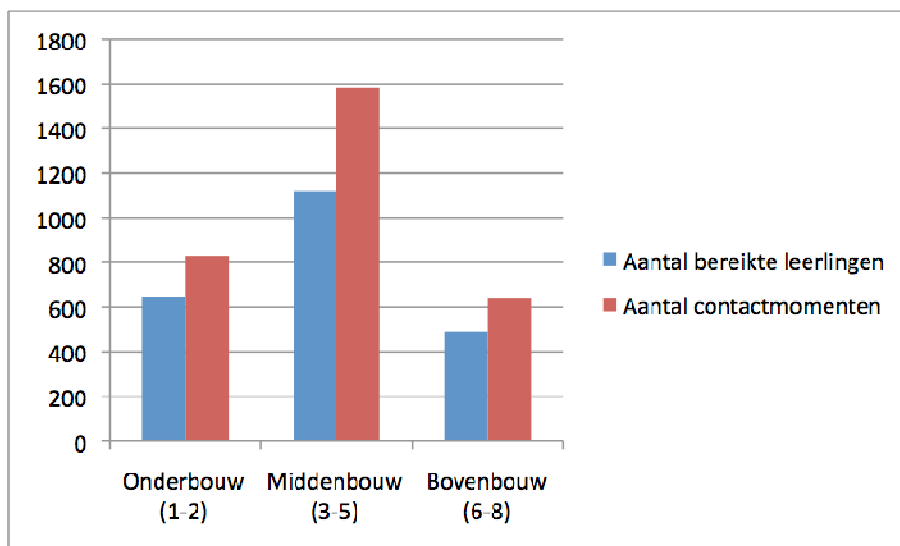

Grafiek 1. Afname in aantal producten voor 2011 en 2012

De achterliggende cijfers laten een duidelijk onderscheid zien tussen de scholen onderling. We hebben te maken met vier grote afnemers, oftewel scholen waar NME min of meer een vast onderdeel is geworden van het curriculum, veertien scholen waar de leerkrachten NME aan het ontdekken zijn en de bestellingen langzaam op gang komen en vier scholen die nog weinig bestellen. Alle leerkrachten die nu nog niet bestellen hopen wij met de kosteloze materiaalzendingen over de streep te trekken. De scholen die de afgelopen jaren minder hebben afgenomen krijgen de komende periode extra aandacht in de begeleiding.

3.2.2 Bereik aantal leerlingen

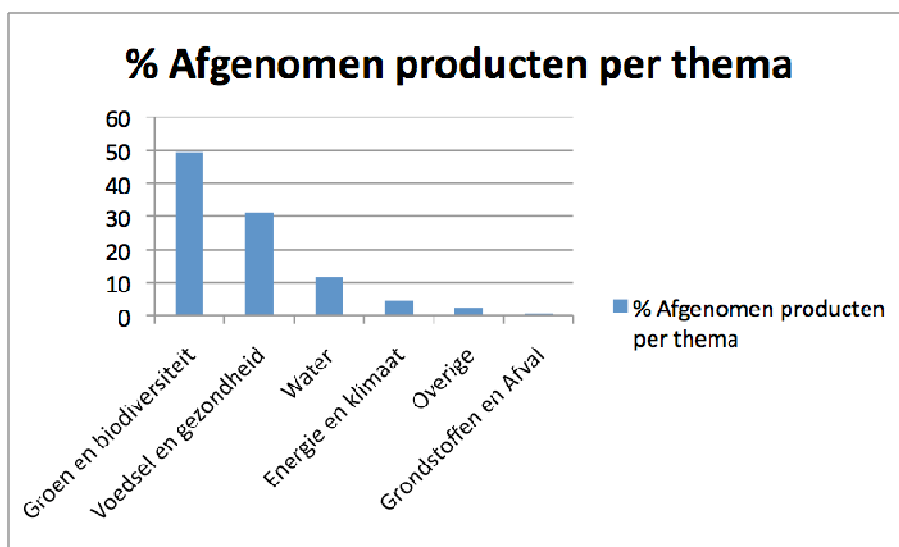
De hierboven beschreven cijfers komen overeen met ca. 3100 NME contactmomenten in 2012 en een bereik van ruim 2300 leerlingen op jaarbasis. De gemeente telde in 2012 ca. 4900 leerlingen. Dat betekent dat we momenteel bijna 50% van alle leerlingen uit de gemeente Overbetuwe bereiken. Opgesplitst naar leeftijd en niveau geeft dit het volgende plaatje:

Grafiek 2. Spreiding bereik per bouw in 2012

3.2.3 Afname per thema

In onderstaande grafiek is te zien dat de scholen op dit moment de meeste waarde lijken te hechten aan de thema's Groen en Biodiversiteit en Voedsel en Gezondheid. Enerzijds heeft dit te maken met de interesse vanuit het onderwijs (werd bevestigd tijdens de bijeenkomst met de NME coördinatoren), anderzijds hebben deze thema's bij de ontwikkeling van nieuwe producten tot nu toe ook meer aandacht gehad. Zoals in ons meerjarenbeleid beschreven staat (bijlage 2) heeft het prioriteit om in de komende jaren ook een passend aanbod uit te werken op de thema's die nu nog niet volop worden afgenomen.

Grafiek 3. Afname van 2012 verdeeld over de verschillende thema's (in procenten)

Wij zijn op dit moment tevreden over de behaalde resultaten in 2012 en zien dat ook in 2013 de sterk stijgende lijn in de afname zich voortzet.

3.3 Resultaten scholenevaluatie

De verwachting dat de productafname alleen maar gestaag zal toenemen wordt onderschreven door de voorlopige resultaten van de scholenevaluatie. Over het algemeen zijn scholen tevreden over het aanbod en geven zij het goed aan als er verbeteringen mogelijk zijn aan lessen of materialen.

Tijdens de evaluatie komt naar voren dat op vrijwel alle scholen het belang van NME wordt onderschreven en de NME contactpersonen van de scholen bezig zijn om NME beter te verankeren in de curricula. Iedere school hanteert daarbij zijn eigen uitgangspunten en heeft een eigen budget dat niet voor alle scholen even ruim is, maar wij hebben de verwachting dat NME vanaf het schooljaar 2013-2014 op de meerderheid van de scholen redelijke aandacht zal krijgen.

4. PRODUCTONTWIKKELING

In 2012 heeft de werkgroep NME een aanpak ontwikkeld voor de ontwikkeling van nieuwe NME producten. NME Overbetuwe ontwikkelt zelf geen producten maar coacht Boerderij Lingezen, 't Pakhuis en andere aanbieders bij de ontwikkeling van hun aanbod.

NME Overbetuwe stuurt daarmee wel in het aanbod dat beschikbaar komt voor de scholen en neemt het voortouw in het organiseren van nieuwe arrangementen.

4.1 Kwaliteitsbeleid

NME Overbetuwe heeft het afgelopen jaar eigen kwaliteitsrichtlijnen ontwikkeld gebaseerd op het landelijke NME keurmerk: de GroenGelinkt Expertscore. NME Overbetuwe begeleidt lokale aanbieders bij het verbeteren van de kwaliteit van hun aanbod en gebruikt daarbij de genoemde kwaliteitsrichtlijnen als leidraad.

Onderdeel van het kwaliteitsbeleid van NME Overbetuwe is ervoor te zorgen dat er voldoende en passend aanbod is op diverse thema's. Ook bepaalt NME Overbetuwe hoe dat aanbod eruit moet zien. Wij stimuleren externe aanbieders om een excursie niet aan te bieden als een losstaande activiteit maar een activiteit met een voorbereiding in de klas een bezoek op locatie en een verwerkingsles voor in de klas. Hiermee garanderen we dat in een les het beleven of ervaren van de natuur, het opdoen van kennis over de natuur en het eigen handelingsperspectief een plek hebben en kinderen echt iets leren. Hiermee sluiten wij aan bij de wensen zoals wij die hebben geïnventariseerd bij de NME coördinatoren van de scholen.

Alle activiteiten van aanbieders van NME uit de gemeente Overbetuwe die hun aanbod via het centrale bestelsysteem van NME Overbetuwe willen aanbieden moeten vanaf 2014 worden begeleid door vrijwilligers of medewerkers die in het bezit zijn van een verklaring omtrent gedrag.

4.2 Thematische prioritering

NME Overbetuwe volgt vijf thema's, o.a. van het landelijke NME programma Duurzaam Door en aansluitend bij het gemeentelijk NME-beleid (zie bijlage 1). In deze opbouwfase van onze organisatie hebben wij in samenspraak met de NME coördinatoren van de scholen een prioritering aangebracht in deze thema's. Deze prioritering is als volgt (van 1, hoge prioriteit, naar 5, lagere prioriteit):

- 1- Groen en biodiversiteit.
- 2- Voedsel en gezondheid.
- 3- Water.
- 4- Energie en klimaat.
- 5- Grondstoffen en afval.

Wij hebben de ontwikkeling van deze thema's gefaseerd in de tijd. Per thema zoeken wij passende externe aanbieders. In 2012 hebben wij invulling gegeven aan de thema's Groen en biodiversiteit en Voedsel en gezondheid, zie volgende paragraaf.

4.3 Plan van aanpak externe aanbieders

4.3.1 Seizoensexcursies

Rond het thema Groen en biodiversiteit hebben in 2012 vooral 't Pakhuis en Boerderij Lingezegen naast het bestaande aanbod van 't Pakhuis in Hemmen veel aanbod ontwikkeld voor andere locaties. Hieronder een overzicht:

- De Cool Natureplek wordt wakker.
- In en om het water bij Rijkerswoerd.
- Vogels in het voorjaar (locatie Rijkerswoerd).
- Kabouterpad op de Cool Natureplek in Elst.
- Herfst in het Galamapark.
- Dwaaltochten door de uiterwaarden.
- De Natuursprong (verschillende locaties).

Stan van den Bree van de Lammerts van Buerenschool uit Zetten over de Vogelexcursie:

"We gingen met de fiets naar het Pakhuis in Hemmen, om vogels te bekijken. We hebben veel vogels gezien zoals de groene specht, die maakt een geluid alsof hij ons uitlacht. Er waren 5 gidsen en die mensen vertelden ons alles, ze vertelden wat ze allemaal deden en eten en waar ze vandaan komen het was een leuke ochtend."

Meike Meester, leerkracht op de Lammerts van Buerenschool over de Vogelexcursie:

"Er waren vijf ervaren gidsen die ieder een groepje kinderen uit groep 8 van de Lammerts van Buerenschool hebben begeleid. Alle kinderen kregen veel aandacht en genoeg tijd om vragen te stellen. Ze hebben vogelgeluiden leren herkennen en zijn daarnaast ook veel te weten gekomen over verschillende soorten bomen en planten. Iedereen was enthousiast over de tocht door het bos en vertelden elkaar veel over wat ze tijdens deze ochtend hebben geleerd."

4.3.2 Boer zoekt school

Rond het thema Voedsel en gezondheid heeft NME Overbetuwe twee agrarische ondernemers in de omgeving van Elst en Driel benaderd en twee in Hemmen. Wij hebben onderstaande bedrijven bereid gevonden om schoolklassen te ontvangen en hebben hen tips gegeven voor een te ontwikkelen programma. Vanaf 2013 zal NME Overbetuwe starten met het aanbieden van excursies op deze vier bedrijven:

- Biologische melkveehouderij Boerderij Opneij
- Melkveehouderij Boerderij de Aanval, familie Mulder
- Melkveehouderij Familie E. Hoppenreijts
- Biologisch Tuinbouwbedrijf Tuinderij de Stroom

4.3.3 Materiaalzendingen in de klas

NME Overbetuwe werkt in Gelders verband mee aan de ontwikkeling van seizoensgebonden materiaalzendingen. In 2012 is massaal onze paddenstoelen materiaalzending afgenomen. Wij zien dat dergelijke materiaalzendingen erg succesvol zijn.

Voorbeelden van deze materiaalzendingen zijn:

- Tropische vruchten.
- Bollen en knollen.
- Paddenstoelen.

Bijdrage van 't Startblok uit Elst over de paddenstoelenzending:

Een paar regels van de juf, die de spanning er in heeft gehouden en niet gelijk vertelt heeft wat er in de doos zat: Er kwam een pakketje in de klas. (De kinderen dachten dat er ijsjes in zaten....) We wisten niet wat erin zat. Het was een toverdoos. We hebben de brief voorgelezen. We hebben vervolgens de stappen gedaan zoals op de plaatjes. Bij mij in de klas was er een slimmerd (woont op de boerderij) die zei dat het naar champignons rook. en later..... het leek op schimmel (het witte). Andere kinderen dachten aan bloemen..... Sommige kinderen vonden het gewoon stinken. Toen het ging groeien zagen ze snel wat het was. Bijna alle kinderen hebben geproefd. Zelfs kinderen die thuis nooit champignons eten.

Zoals beschreven in paragraaf 3.1.2 heeft NME Overbetuwe dit jaar een extra kosteloze materiaalzending aan alle scholen verstrekt waarmee zij zelf NME activiteiten kunnen uitvoeren op school. Deze materialen heeft NME Overbetuwe zo samengesteld dat zo veel mogelijk klassen er iets aan hebben en leerkrachten m.b.v. een handleiding zelfstandig aan de slag kunnen.

De scholen konden kiezen uit de volgende vier pakketten met handleidingen erbij:

- Onderzoekspakket Water.
- Onderzoekspakket Droog.
- Vlinderpakket met vlinderkast.
- Drie vierkantemeter tuintjes.

4.3.4 Projecten

NME Overbetuwe heeft in 2012 meegewerkt aan een aantal projecten en daarnaast ook zelf projecten geïnitieerd.

Zo heeft NME Overbetuwe deelgenomen aan de opening van het Cool Nature terrein in nauwe samenwerking met de gemeente.

In 2012 heeft NME Overbetuwe in directe samenwerking met de gemeente een groot deel van de voorbereidingen gedaan voor de boomfeestdag in 2013.

't Pakhuis heeft in het najaar 2012 de expositie Kunst in de herfst georganiseerd, waarbij leerlingen van scholen uit Hemmen en omgeving kunstwerken over het thema herfst konden inzenden. De inzendingen zijn tentoongesteld geweest in 't Pakhuis.

Tenslotte zijn in 2012 contacten gelegd met de gemeente in het kader van het thema klimaat en energie met als doel om in 2013 dit thema actief op te pakken.

5. CONCLUSIES

De jonge Stichting NME Overbetuwe heeft een actief jaar achter de rug. Met vrijwilligers en een beperkte, maar belangrijke professionele ondersteuning is de organisatie in opbouw.

Het heeft meerdere jaren nodig om met het beperkte budget een evenwichtig aanbod, aansluitend bij actuele beleidsthema's, voor de scholen te ontwikkelen en de scholen te enthousiasmeren van de mogelijkheden gebruik te maken. In 2012 zijn daar goede vorderingen mee gemaakt.

De geluiden uit de scholen, leerkrachten, NME-coördinatoren en directies zijn in toenemende mate positief. Dat betekent dat we de ingezette lijn in 2013 en verder graag voortzetten. We moeten ons daarbij realiseren dat we nog zeker aan aantal jaren in een opbouwfase zitten. Focus en fasering zullen daarbij onontbeerlijk zijn.

6. PLAN VAN AANPAK 2013

6.1 Verder versterken van de organisatie, verlengde opstart

In 2013 wil NME Overbetuwe de eerste opstartfase afronden en een nieuwe vaste kracht inwerken die vanaf 2014 de vrijwilligersorganisatie structureel kan gaan ondersteunen. NME Overbetuwe werkt in 2013 aan een passend opleidingstraject voor de vrijwilligers van de eigen organisatie die de werkgroep ondersteunen en een opleidingstraject dat toegankelijk is voor alle NME vrijwilligers van 't Pakhuis en Boerderij Lingezen en gericht is op het begeleiden van schoolklassen in de natuur. De gelden van de opstartsubsidie van de gemeente en de provincie zullen in 2013 gebruikt worden om nog enkele basiszaken op de rails te zetten. Zoals in hoofdstuk 5 al besproken blijven we nog een aantal jaren in de opbouwfase. Niet alles kan tegelijk. Een vrijwilligersorganisatie en een beperkt budget zijn daarbij bepalende randvoorwaarden.

6.2 Naar nog meer NME op school

Wij streven in 2013 naar een verdubbeling van de afname van 2012.

Wij willen dit bereiken door de informatie en begeleiding van de scholen te handhaven en hier en daar te intensiveren. Ook voor 2013 hebben wij het voornemen om tenminste tweemaal per jaar een bezoek te brengen aan iedere school en tenminste een maal per jaar een bijeenkomst te organiseren rond een concrete vraag of een concreet actueel NME onderwerp.

Daarnaast zien wij dat de materiaalzending aan alle scholen veel leerkrachten kennis heeft laten maken met NME. Vanwege het succes en de verwachte positieve invloed op de afname van NME producten zijn wij voornemens dit tenminste nog twee achtereenvolgende jaren te herhalen.

6.3 Uitbreiden uitleenfaciliteiten

De afgelopen jaren is NME Overbetuwe terughoudend geweest in de aanschaf van leskisten en uitleenmaterialen omdat nog onvoldoende duidelijk was waar precies behoefte aan was. In 2013 gaat NME Overbetuwe bepalen welke leskisten en materialen de beste aanvulling zijn op het huidige aanbod, het beste invulling geven aan onze eigen doelstellingen en passen bij de gehanteerde thematische leerlijn en kwaliteitsrichtlijnen. Het voornemen is om in 2013 een inhaalslag te maken in de aanschaf van deze materialen en leskisten.

6.4 Thema's centraal

De afgelopen twee jaar heeft NME Overbetuwe vooral aanbod ontwikkeld rond de thema's groen en biodiversiteit, water en voedsel en gezondheid. In lijn met ons themabeleid (zie bijlage 1) wil NME Overbetuwe in 2013 het thema energie en het thema water oppakken specifiek voor de bovenbouw. In overleg met de gemeente en de Willibrordusschool wordt een aanpak ontwikkeld om scholen te stimuleren aan de slag te gaan met zonne-energie en energie-educatie. Daarnaast zijn wij van plan om in samenwerking met Vitens een waterexcursie te ontwikkelen in het waterwingebied Fikkersdries.

BIJLAGE I. KADER: NME MET EEN MAATSCHAPPELIJK FUNCTIE

a. Ecologische basisvorming

Het bevorderen van de ecologische basisvorming onder scholieren zoals geformuleerd in de Nota 'NME Overbetuwe, investeren in Natuur en Milieueducatie, van witte vlek naar groene plek' (mei 2011) zien wij als het eerste doel van NME. Onder ecologische basisvorming wordt feitelijk verstaan het overdragen van kennis (lees ook beleving) over natuur en milieu. Deze kennis is noodzakelijk voor ieder mens om in het latere leven een afgewogen keuze te kunnen maken ten aanzien van duurzaam handelen.

NME Overbetuwe gaat daarbij uit van het hoofd, hart, handen leermodel. Wij willen zowel cognitieve kennis, ervaringsgericht leren als handelingsperspectief aanbieden zodat leerlingen op verschillende manieren de aangeboden kennis tot zich kunnen nemen en in contact komen met natuur en milieu.

b. NME als gemeentelijk beleidsinstrument

NME biedt de scholen naast ecologische basisvorming maatschappelijk relevant onderwijs op het gebied van duurzaamheid. Daarmee wordt aangesloten bij de huidige onderwijsvernieuwingen en de vraag vanuit de scholen naar levensechte leersituaties rond actuele thema's. Tegelijk wordt NME daarmee een interessant beleidsinstrument omdat de genoemde thema's vrijwel altijd aansluiten bij gemeentelijke beleidsthema's zoals water, afval of energie en klimaat.

c. Vijf landelijke thema's

We zien dat in het landelijke NME programma 'Duurzaam Door' de nadruk wordt gelegd op vijf hoofdthema's waar vrijwel de gehele duurzaamheidsproblematiek onder valt.

Het gaat dan om de thema's: groen en biodiversiteit, voedsel en gezondheid, water, energie en klimaat en grondstoffen en afval. Deze vijf thema's sluiten vrijwel volledig aan op de thema's die de gemeente Overbetuwe aanreikt als relevante beleidsthema's.

In aansluiting op dit beleid zijn deze vijf onderwerpen gekozen als hoofdthema's waarbinnen in samenspraak met aanbieders en scholen als afnemende partij invulling wordt gegeven aan een passende leerlijn met NME producten.

d. Maatschappelijke ontwikkeling op het gebied van duurzaamheid en NME

De duurzame ontwikkeling waar vanuit landelijk en lokaal beleid naar wordt gestreefd, moet uiteindelijk handen en voeten krijgen in de samenleving. Als de burger of de consument niet duurzaam gaat handelen, zal een duurzame ontwikkeling lang op zich laten wachten.

Een NME centrum bereikt een groot deel van die samenleving, deels jongeren, maar ook deels de volwassenen. Vanuit die positie heeft NME Overbetuwe een maatschappelijke taak in het realiseren van duurzaamheid in de samenleving en kan zij inspelen op de veranderende rol van de overheid.

BIJLAGE II. BELEID NME OVERBETUWE

De opbouw van een organisatie gaat gepaard met steeds nader specificeren van visie, doelstelling, rollen en taken en het herijken van de maatschappelijke positie van de organisatie. Dit is des te noodzakelijker in een situatie waar twee aanbiedende partijen (Boerderij Lingezen en 't Pakhuis) samenwerken. Dit proces heeft geleid tot de volgende resultaten.

a. Visie

NME Overbetuwe heeft haar visie aangescherpt: Spelen en leren in een natuurlijke omgeving stimuleren een evenwichtige en gezonde ontwikkeling van kinderen. De ecologische basisvorming en het leren over maatschappelijke duurzaamheidsthema's draagt bij aan natuur- en milieubewustzijn en duurzaam handelen.

Vanuit een maatschappelijk streven naar welzijn en duurzame ontwikkeling wil NME Overbetuwe via NME bijdragen aan beide ontwikkelingen.

Concreet betekent dit dat wij ernaar streven dat ieder kind uit de gemeente Overbetuwe tenminste 4 keer per jaar via de basisschool in aanraking komt met natuur. Dit kan zijn door afname van producten van NME Overbetuwe of via activiteiten die de leerkracht zelf organiseert met de klas.

Wij streven ernaar dat ieder kind in de basisschoolperiode in aanraking komt met alle vijf de landelijke NME thema's (natuur en biodiversiteit, water, voedsel, klimaat en energie, grondstoffen en afval) volgens de opbouw van de Tule leerlijn en de leerlijn Natuur-Nabij.

b. Rol en taakopvatting

NME Overbetuwe biedt zelf in beginsel geen NME activiteiten aan tenzij dat is vanuit een verbindende, coördinerende of faciliterende rol in samenwerking met andere organisaties. In beginsel verbindt NME Overbetuwe vanuit een vraaggerichte houding vraag en aanbod op het gebied van NME binnen de gemeente.

Toch is NME Overbetuwe meer dan alleen makelaar. NME Overbetuwe voelt zich namelijk verantwoordelijk voor een volledig en passend NME aanbod binnen de gemeente en gaat dus actief op zoek naar aanbieders en begeleidt deze bij het ontwikkelen van passend NME aanbod. Daarnaast wil NME Overbetuwe een rol spelen in het stimuleren en faciliteren van NME gerelateerde projecten voor scholen, denk aan de boomfeestdag, de warme truiendag of een project over zonnepanelen. Dergelijke projecten passen bij beleidsinstrumenteel NME en worden altijd uitgevoerd in nauwe samenwerking met Stichting CNME 't Pakhuis in Hemmen en Stichting Boerderij Lingezen. Ten slotte is NME Overbetuwe naast makelaar ook vooral de begeleider van de scholen als het gaat om het inbedden van NME activiteiten in het curriculum.

c. Doelstelling

i. Productontwikkeling

NME Overbetuwe stelt zich tot doel om in 2017 op alle vijf de landelijke NME thema's een gevarieerd en passend NME aanbod te kunnen bieden aan de scholen. Dit betekent dat wij volgens de opbouw

van de methode Natuur-Nabij een aanbod bieden van excursies, leskisten, materiaalzendingen en/of gastlessen. Dit aanbod wordt vormgegeven door diverse aanbieders die beschikken over specifieke thematische expertise.

NME Overbetuwe streeft ernaar om jaarlijks tenminste één activiteit in relatie tot de actuele duurzaamheidsproblematiek of in relatie met actuele beleidsonderwerpen van subsidieverstrekkers te organiseren/ontwikkelen. NME Overbetuwe zorgt dat dit thema aansluit bij de wensen van de scholen. Voor het uitvoeren van deze activiteit zal NME Overbetuwe aanvragen doen voor aanvullende (gemeentelijke) financiering.

ii. Bereik

Het streven is om rond 2017 jaarlijks tenminste 80% van de leerlingen in de gemeente Overbetuwe te bereiken. Wij gaan ervan uit dat het uiteindelijk voor de meeste scholen haalbaar moet zijn om iedere klas jaarlijks gemiddeld een leskist en een excursie te laten afnemen. Daarnaast streven wij ernaar dat onze begeleiding ertoe leidt dat de leerkrachten ook vanuit zichzelf meer aan NME gaan doen en de leerlingen uiteindelijk ongeveer vier keer per jaar in aanraking komen met natuur en milieu.

d. Strategie

Op basis van bovenstaande hebben wij de volgende strategie uitgezet:

i. Productontwikkeling

Omdat NME Overbetuwe zelf geen aanbieder is, moet zij het hebben van de externe aanbieders in de gemeente en de directe partnerorganisaties Boerderij Lingezen en 't Pakhuis. Door een goed contact met deze partijen komt gaandeweg steeds meer aanbod tot stand.

NME Overbetuwe stimuleert de ontwikkeling van thematisch aanbod door heel gericht op zoek te gaan naar mogelijke aanbieders voor invulling van de verschillende thema's. Zij zorgt in deze samenwerkingsverbanden voor kwaliteitsbewaking en afstemming met de wensen vanuit het onderwijs. Daartoe zijn in 2012 kwaliteitsrichtlijnen opgesteld afgestemd op het landelijke Keurmerk NME/GroenGelinkt Expertscore.

ii. Productafname

Het onderwijs is uiteraard vrij in het invullen van het thema natuuronderwijs. Daarom is het voor NME Overbetuwe van groot belang dat de kwaliteit van het aanbod zodanig is dat het aantrekkelijk is voor docenten om producten af te nemen. NME Overbetuwe heeft daarom de eerste twee jaren vooral gewerkt aan het ontwikkelen van een goede relatie met alle basisscholen in de gemeente, het ontwikkelen van haar communicatiebeleid en het inventariseren van wensen vanuit het onderwijs. Om alle scholen in deze aanloopfase laagdrempelig in contact te brengen met NME en NME nog meer de school in te brengen verstrekt NME Overbetuwe de komende twee jaren nog een aantal maal een gratis NME materiaalzending.

2013 zal in het teken staan van de evaluatie van het ingezette beleid en het intensiveren van het contact met de scholen.

BIJLAGE III. GEGEVENS STICHTING NME OVERBETUWE IN 2012

Contact gegevens

adres secretariaat: Brienenshofsingel 8, 6662 MJ Elst

email: nmeoverbetuwe@gmail.com

Website: www.nmeoverbetuwe.nl

Samenstelling Bestuur

Anneke Manche (voorzitter) – namens Stichting Boerderij Lingezen

Gertjan Gerritsen (secretaris) – namens Stichting Boerderij Lingezen

Johan Vooren (penningmeester) – namens Stichting CNME 't Pakhuis

Jan Sival – namens Stichting CNME 't Pakhuis

Fons van der Logt – namens Directiebaad Overbetuwe (Primair Onderwijs

Samenstelling Werkgroep NME Overbetuwe

Hans Cornelissen

Johan Vooren

Ben Cornelissen

Corine van Griethuijsen

Gertjan Gerritsen

Annette Bisseling

Erwin Roze

Netty van Cappellen

Emma Haspels

Overige vrijwilligers

Administrateur: Henk Rüger

Webmaster: Jacques Beerens

Onderhoud leskisten: Johan Vooren, Hans Cornelissen, Brigit Willemsen, Ellis Verheul, Hendrien

Hendriks, Netty van Cappellen

Projectleider opstart NME Overbetuwe, educatief medewerker

Reina Kuiper (gedetacheerd door SME Advies)

BIJLAGE IV. LIJST SCHOLEN

Naam School	NME contactpersoon	Plaats
De Ark	Astrid van Pommeren	Elst
Meeuwenberg	Truus Bolt	Driel
Wegwijzer	Marian Peters	Elst
Esdoorn	Paul Baayens	Elst
Meander	Andries Huiskamp	Driel
Stap voor Stap	Tanja van Veenendaal	Elst
Zonnepoort	Inge Clappers	Elst
Drieluik	Kitty van Kerckhoven	Driel
De Elstar	Marjolein Heijmen & Willem van Zantvoort	Elst
Startblok	Elize van Tongeren	Elst
Sunte Werfert	Eef van Druyten	Elst
Lammerts van Bueren	Irene de Werd	Zetten
Ds van Lingen	Erik Smit	Zetten
Juliana	Kees Sparreboom	Heteren
School md Bijbel	Martine Lammers	Randwijk
Okkernoot	Margriet Akkerman	Zetten
Haafakkers	Hans groothuizen	Heteren
Willibrordus	Carien Peters-Warnaar	Herveld
Clara Fabricius	Mariëtte Hubers	Herveld
Klimboom	Machel Haag	Heteren
Sam Sam	Bernadette Clemens	Oosterhout
Jacobusschool	Johan Wanetie	Valburg